

๑๐ ปี ประกันคุณภาพการศึกษา มหาจุฬา ฯ ก้าวหน้าหรือถอยหลัง

□ สนธิญาณ รักษาภักดิ์

ป.ธ.๙ (ขณะเป็นสามเณร),พธ.บ.,สส.ม. (มธ)

หัวหน้าฝ่ายมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความนำ

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติเป็นของตนเอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ต่างก็มุ่งดำเนินการของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยเนื้อหาสาระตอนหนึ่งในพระราชบัญญัติ ในมาตรา ๖ ระบุไว้ว่า ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมหาวิทยาลัยหนึ่งเรียกว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นนิติบุคคล ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทํานุบํารุงศิลปวัฒนธรรม

เพื่อตอกย้ำความมั่นคงในการบริหารและจัดการ โดยไม่ต้องเป็นห่วงว่าจะไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ นอกเสียจากว่าเราจะบริหารไม่เป็นเสียเอง มาตรา ๗ ยังได้ระบุกำชับไว้อีกว่า ให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

ในช่วงระหว่างนี้ เพราะความเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มีพระราชบัญญัติกำกับในการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยจึงต้องเร่งจัดทำระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับให้สอดคล้องกับกฎหมายแม่คือพระราชบัญญัติ ซึ่งก่อนหน้านี้มหาวิทยาลัยยังไม่มีพระราชบัญญัติเป็นของตนเองต้องขึ้นกับกรมการศาสนา จริงอยู่การบริหารจัดการเป็นของมหาวิทยาลัย แต่ก็เป็นที่ยึดกันโดยทั่วไปว่าเมื่องบประมาณต้องผ่านกรมด้วยแล้วคำตอบหรือกิจการทุกอย่างต้องอาศัยกรมการศาสนาเป็นผู้กำหนด แต่มหาวิทยาลัยก็อยู่ได้ตามอัธยาศัย ปีไหนมีกิจการที่ยิ่งใหญ่ต้องใช้งบประมาณเยอะแสดงว่าผู้บริหารและบุคลากรต้องเหนื่อยหน่อย ต้องอุทิศทั้งแรงกายและแรงใจในการระดมทรัพยากรเพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณ บ้างก็กิน บ้างก็ฟั่วปาสามัคคี ทำอยู่เช่นนี้จนเป็นความเคยชินและรู้สึกว่าเป็น

งานประจำไปเสียแล้วก็มี ปีไหนไม่มีการแจกของกินผ้าป่าหรือประกาศให้ทำบุญกุศล ปีนั้นแสดงให้เห็นว่าผิดปกติวิสัยชาว มจร ไปก็มี นี่คือเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา แต่เมื่อว่าโดยสาระแล้วก็นับว่าเป็นความโชคดีของพวกเราอยู่ไม่น้อยที่ผู้บริหารในอดีตหลาย ๆ ท่านเป็นเถระชั้นผู้ใหญ่เมื่อมหาจุฬาต้องการอะไรท่านก็เมตตาอนุเคราะห์มาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ท่านที่ไม่มีเวลาไปทำบุญกุศลที่ไหนเพราะงานมันยุ่งแทบไม่มีวันหยุดก็อาศัยช่วงนี้ทำบุญไปในตัวเลยก็มี

มหาวิทยาลัยมีพระราชบัญญัติเป็นของตนเองยังไม่นานเท่าใดนัก แม้แต่กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อสอดรับในการบริหารและดำเนินการภายในมหาวิทยาลัยเองยังไม่ครอบคลุมทุกส่วนงานดีเลย รัฐบาลก็ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒ พระราชบัญญัตินี้ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทในด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศก็ว่าได้ สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ หรือพูดให้ชัดก็คือถ้าอยากให้งานบรรลุเป้าหมายเร็วจะต้องมีกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ สถาบันไหนไม่ทำหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องมีบทลงโทษกำกับไว้ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างเดิน ต่างคนต่างทำ คงไม่ต่างอะไรไปจากนิทานอีสปที่สอนลูกสอนหลานมาเป็นเวลาช้านานเรื่องแม่ปูสอนลูกปูเดิน แล้วอย่างนี้เมืองไทยจะเกิดอะไรขึ้นในภายภาคหน้า คงไม่ต้องเสียเวลาไปหาคำตอบให้เมื่อยตุ้ม ประเทศไทยจัดการศึกษามาโน่นนานมากตั้งแต่ตั้งเป็นประเทศมาก็เห็นจะเป็นหลายพันปีมาแล้ว หรือพูดง่าย ๆ ก็คือว่านักการศึกษาและนักบริหารการศึกษาที่ว่าเก่ง ๆ และเป็นที่ยอมรับของสังคมและนานาชาติตายไปก็มีใช่น้อย แต่เราไม่เคยมีกฎหมายหรือข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีบทลงโทษในเรื่องประกันคุณภาพเลย เห็นจะเป็นเพราะว่าเราผลิตเองและใช้เองกระมัง ทำนองว่าบ้านตนเองจะนอนหรือนั่งตรงไหนก็ได้เลยไม่ต้องบัญญัติเป็นกฎหมายไว้ เป็นที่น่าศึกษาว่าในพระราชบัญญัติฉบับนี้กล่าวถึงเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้อยู่หลายมาตรา นอกจากนั้นยังได้ระบุส่วนงานที่กำกับดูแลการประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง พร้อมทั้งระบุไว้อีกว่าการนี้ที่มาตรฐานด้านการประกันคุณภาพของแต่ละสถาบันไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไรในอนาคต ซึ่งจะได้พูดถึงในโอกาสต่อไป เพราะเหตุนี้เอง จึงทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย จึงต้องรีบเร่งดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดให้ได้ จึงเป็นที่มาของ

บทความตามหัวเรื่องที่ตั้งเอาไว้ว่า ๑๐ ปีการประกันคุณภาพการศึกษา มหาจุฬาฯ ก้าวหน้าหรือถอยหลัง

ช่วงบุกเบิกิเริ่มก้าวหาที่พึ่ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนาขึ้น ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ โดยพระราชทานนามว่ามหาธาตุวิทยาลัย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๓๐ และได้เปิดดำเนินการศึกษา เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๓๒ ต่อมาได้ทรงเปลี่ยนจากมหาธาตุวิทยาลัยเป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์” เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๓๙ แต่การศึกษาก็ยังคงเป็นไปในรูปแบบคือศึกษาเฉพาะบาลีและธรรมะเท่านั้น เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพระไตรปิฎก และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมีความสามารถในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น พระพินลธรรม (ช้อย ฐานทัตตมหาเถระ) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุสมัยนั้น พร้อมทั้งพระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย ได้ประชุมพร้อมกันที่ตำหนักสมเด็จฯ วัดมหาธาตุ ได้เปิดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย โดยเปิดสอนระดับปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรก เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๙๐

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้น กำหนดเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยชื่อว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑ ก เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

ด้วยภารกิจที่มหาวิทยาลัยต้องดำเนินตามพันธกิจ ๔ ประการ คือ ผลิตบัณฑิต วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การจัดการศึกษาได้ดำเนินการเรื่อยมาและมีพัฒนาการไปตามลำดับจวบจนปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับคณะ ๕ คณะ ส่วนงานระดับสำนัก ๔ สำนัก วิทยาเขต ๑๐ แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ ๕ แห่ง และระดับห้องเรียน ๑๒ ห้อง

เรียน หน่วยวิทยบริการอีก ๘ แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถาบันสมทบทั้งหมด ๗ แห่ง ภายในประเทศ ๒ แห่ง คือมหาปัญญาวิทยาลัย วัดถาวราราม จังหวัดสงขลา และสาวิกาสิกขาลัย เสถียรธรรมสถาน กรุงเทพฯ ในต่างประเทศอีก ๕ แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยพระพุทธศาสนาตองกุก ซอนบอบ ประเทศเกาหลีใต้ มหาวิทยาลัยพระพุทธรศาสนาซิน จู๊ได้หวัน สถาบันพระพุทธรศาสนา นานาชาติศรีลังกา ประเทศศรีลังกา ศูนย์การศึกษาพระอาจารย์พรหม ประเทศสิงคโปร์ และวิทยาลัย พระพุทธรศาสนาสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ นับตั้งแต่เปิดการศึกษาเป็นต้นมาเป็นเวลากว่า ๖๐ ปี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ผลิตพุทธศาสตรบัณฑิตไปแล้วทั้งหมด ๕๓ รุ่น มหา บัณฑิต ๑๔ รุ่น และดุขฎิบัณฑิต ๓ รุ่น รวมแล้วประมาณหมื่นกว่ารูป/คนไปแล้ว

เมื่อมาถึงเรื่องประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เริ่มดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ เมื่อว่าไปแล้วดำเนินการไปก่อนที่จะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ จะออก มาด้วยซ้ำไปโดยการดำเนินการในช่วงแรก ได้อาศัยระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ (ทอมก) ซึ่งประกอบด้วย ๖ มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัย ที่มีผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่โดดเด่นและเป็นผู้นำในด้านนี้ก็คือมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี (มทส) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมาตั้งแต่เริ่มต้น เรียกได้ว่าถ้าสถาบัน ในกำกับอีก ๕ แห่ง จะจัดทำประกันคุณภาพของตนเองจำเป็นต้องเชิญวิทยากรจาก มทส. แทบ จะทุกครั้งไป โดยเฉพาะมหาจุฬาฯ บอกได้เลยว่า ท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์ สุวรรณกุล เป็นวิทยากรแรกเริ่มเดิมทีของชาว มจร. ก็เห็นจะไม่ผิดนัก เรียกได้ว่าในระยะแรก ๆ อาจารย์ท่านเห็นจะเหนื่อยเอาเสียมาก ๆ มหาจุฬาฯ จัดประชุมสัมมนาเรื่องประกันที่ไหน จำเป็น ต้องอาศัยความรู้จากท่านแทบจะทุกครั้งไป ทั้งในวิทยาเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนกลาง หรือแม้กระทั่งภาคใต้ และเป็นที่น่ายินดียิ่งๆ ขึ้นไปก็คืออาจารย์ท่านไม่เคยปฏิเสธ เลย ขอให้บอกถ้าท่านไม่ติดภารกิจที่ไหนจำเป็นต้องไปช่วยเสมอ ผู้เขียนจำได้ดีและแม่นยำยิ่งกว่า นั้นก็คือว่า นอกจากอาจารย์ท่านจะเป็นวิทยากรและเป็นที่ปรึกษาด้านการจัดทำประกันคุณภาพ

^๑ ปัจจุบัน อธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช

การศึกษาให้ชาวมหาจุฬาฯ แล้ว ท่านยังยินดีร่วมสุขร่วมทุกข์เป็นคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัยในทุกภาคเลยก็ว่าได้ มหาจุฬาฯ มีวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์อยู่ทุกภาคของประเทศ ที่เรียกว่าร่วมสุขร่วมทุกข์นั้นก็ถือว่าในระยะแรกของการประเมินคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัย ดำเนินการแบบตะรอนทัวร์ นั่นคือถ้าประเมินภายในที่วิทยาเขตในภาคเหนือก็จะประเมินทุกส่วนงานในภาคเหนือให้เสร็จสิ้นไปเลย ส่วนงานของมหาวิทยาลัยมีในจังหวัดใดก็ไปทุกจังหวัดให้ครบทั้งหมด ประเมินอยู่อย่างนี้ทุกวิทยาเขตและในทุกภาคของประเทศ ถ้าไม่เรียกว่าตะรอนทัวร์แล้วจะเรียกอะไร โดยอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.ไทยทิพย์สุวรรณกุล ท่านก็ยินดีไปประเมินให้อย่างนี้ครบทุกจังหวัดเลย พร้อมกันนี้ยังร่วมเดินทางโดยรถยนต์ของมหาวิทยาลัยกับคณะทำงานด้วย คำที่โหมก้นอนที่นั่น บรรยากาศแบบนี้หายากมาก และหาแทบไม่ได้เลยในปัจจุบันสำหรับผู้บริหารวิชาการระดับสูงที่จะเสียสละและทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจ เพื่อชาวมหาจุฬาฯ เช่นนี้ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทำให้บรรยากาศของการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย เริ่มเข้าที่เข้าทางมากขึ้น ประชาคมมหาจุฬาฯ ให้การยอมรับและตระหนักรับผิดชอบร่วมกัน จึงทำให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยดำเนินการไปตามระบบที่วางไว้ทุกประการ ผลการดำเนินการในช่วงปี ๒๕๕๒-๒๕๕๖ นี้ สำหรับมหาจุฬาฯ ยังคงค่อยเป็นค่อยไป ที่กล่าวเช่นนั้นก็เป็นเพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ การประกันคุณภาพการศึกษา นับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวมหาจุฬาฯ จะเห็นได้ว่าเราเริ่มดำเนินการกลางปี ๒๕๕๒ กว่าประชาคมทุกส่วนงานจะเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ และยอมรับว่าเป็นภารกิจที่ทุกคนจะต้องทำและรับผิดชอบร่วมกัน จนกลายเป็นหนึ่งเดียวสำเร็จเป็นรูปร่างที่ทุกองคคัพยพรับได้ ต้องใช้เวลาถึง ๓ ปี เริ่มดำเนินการจากปี ๒๕๕๒ ได้คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นฉบับปฐมฤกษ์เล่มแรกเมื่อปี ๒๕๕๔

ประการที่ ๒ เป็นระยะเวลาของการเปลี่ยนผ่านของส่วนงานที่ดูแลหรือต้นสังกัดของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในช่วงนี้เองส่วนงานหนึ่งที่จะต้องถูกยุบและจัดตั้งเป็นส่วนงานใหม่ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและประสานงานสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาคือ ทบวงมหาวิทยาลัยในอดีต ซึ่งในตอนนั้นทบวงเองก็ได้มีนโยบายให้สถาบันการศึกษาจัดทำระบบประกันคุณภาพเหมือนกันพร้อมกับรายงานผลการดำเนินประจำปีเมื่อสิ้นปีการศึกษาด้วย แต่ดูเหมือนว่า จะไม่ได้ผลมากนัก เพราะดูจากสถิติข้อมูลแล้ว มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่กี่แห่งที่รายงาน

เป็นประจำ นอกนั้นรายงานบ้าง ไม่รายงานบ้าง เมื่อทบวงมหาวิทยาลัยถูกยุบไป ส่วนงานใหม่มาแทนที่กำกับดูแลคือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ประกาศที่ ๓ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เองพึงประกาศใช้ ส่วนงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่างกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งเป็นกฎหมายลูกให้แล้วเสร็จและมีผลบังคับโดยเร็ว เพราะมีฉันทันทีแล้ว พรบ.ดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการตามเจตนารมณ์ได้ ซึ่ง พรบ.ดังกล่าวประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก และใน พรบ.ฉบับนี้ หมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา ๔๗-๕๑ ได้กล่าวถึงเรื่องสำคัญ ๆ อยู่ ๓ เรื่องคือ (๑) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา (๒) ส่วนงานที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพการศึกษา และ (๓) หลักการและวิธีการที่สถาบันการศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ส่วนงานที่รับผิดชอบจะต้องทำอะไรบ้าง ในช่วงนี้เองหลังจากที่ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ได้ประกาศใช้ไปแล้ว ส่วนงานที่รับผิดชอบตามมาตรา ๔๙ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งมีฐานะเป็นองค์การมหาชน จะต้องพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ระยะเวลาช่วงนี้ กว่า สมศ.เองจะพัฒนาเกณฑ์สำหรับใช้ประเมินคุณภาพสถาบันการศึกษาตามเจตนารมณ์ของ พรบ.ก็ใช้เวลาประมาณ ๓ ปี จะเห็นได้ว่าช่วงเวลานี้เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่มหาจุฬาฯ กำลังดำเนินการจัดทำระบบประกันคุณภาพพอดี เรียกได้ว่าทำคู่ขนานกันไปเลยก็ว่าได้

ช่วงรวมใจเป็นหนึ่งก่อร่างสร้างฝัน

ในที่สุด มหาจุฬาฯ หลังจากใช้เวลาในการระดมสรรพสมองที่มีอยู่เพื่อให้ได้ระบบประกันคุณภาพที่ตรงกับสภาพและธรรมชาติของตน จนได้ข้อสรุปสำเร็จเป็นคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ฉบับปฐมฤกษ์ของมหาวิทยาลัยเมื่อปี ๒๕๔๔ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คณะกรรมการอำนวยการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีอธิการบดีเป็นประธาน ได้ประกาศให้ทุกส่วนงานใช้คู่มือการประกันคุณภาพเล่มนี้ เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละส่วนงาน โดยการดำเนินตามระบบ IPOI คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ

(Process) ปัจจัยผลผลิต (Output) และปัจจัยผลกระทบ (Impact) ประกอบด้วย ๑๒ ปัจจัย ๕๒ เกณฑ์ และ ๕๙ ตัวชี้วัด ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ตามตารางดังต่อไปนี้

Input	๑. ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ ๒. หลักสูตร/ งานส่งเสริมและบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม ๓. คณาจารย์ ๔. นิสิต ๕. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ๖. อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ๗. ระบบบริหาร จัดการ และบริการ ๘. งบประมาณ
Process	๙. การเรียนการสอน/การดำเนินการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม ๑๐. กิจกรรมนิสิต
Output	๑๑. ผลผลิต
Impact	๑๒. ผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์และสังคม

ซึ่งผลการดำเนินงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖) จัดเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ครั้งที่ ๑ คณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ตรวจและประเมินคุณภาพ การศึกษาภายในทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัย ตามคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ใช้ระบบให้ คะแนนเป็น ๓ A

ระดับ A๑ (Awareness) หมายถึง ส่วนงานมีความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีความเข้าใจในสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น และมีจิตใจที่อยาก พัฒนาให้ดีขึ้น

ระดับ A ๒ (Attempt) หมายถึง ส่วนงานมีความพยายามที่จะทำให้ความตระหนักนั้น เป็นความจริง โดยมีร่องรอยความพยายามในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน

ของส่วนงานให้ดีขึ้น

ระดับ A ๓ (Achievement) หมายถึง ส่วนงานได้บรรลุผลสัมฤทธิ์จากความพยายามที่ได้ดำเนินการและเกิดผลตามสภาพจริงในแต่ละเกณฑ์และตัวชี้วัด

ระดับผลการประเมินตามปัจจัย และเกณฑ์เป็นภาพรวมของมหาวิทยาลัย สามารถที่จะสังเคราะห์ระดับการประเมินของทุกส่วนงานมาหาค่าเฉลี่ย เป็นค่าระดับผลการประเมินในภาพรวม โดยการให้ค่าคะแนนแต่ละระดับดังนี้

ระดับ A ๑	ให้ค่าคะแนนในแต่ละเกณฑ์	= ๑
ระดับ A ๒	ให้ค่าคะแนนในแต่ละเกณฑ์	= ๒
ระดับ A ๓	ให้ค่าคะแนนในแต่ละเกณฑ์	= ๓

การหาระดับค่าเฉลี่ยผลการประเมินในภาพรวม ใช้เกณฑ์ในการหาค่าระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย น้อยกว่า ๑.๔๙	หมายถึงระดับ A ๑
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึงระดับ A ๒
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ ขึ้นไป	หมายถึงระดับ A ๓

ผลการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายในครั้งที่ ๑ (ภาพรวม)

ที่	ปัจจัย	ผลการประเมิน		
		A ๑	A ๒	A ๓
๑	ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์		✓	
๒	หลักสูตร/ งานส่งเสริมและบริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม		✓	
๓	คณาจารย์		✓	
๔	นิสิต			✓
๕	แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้		✓	
๖	อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม		✓	
๗	ระบบบริหาร จัดการ และบริการ		✓	
๘	งบประมาณ			✓
๙	การเรียนการสอน/ การดำเนินการบริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม		✓	
๑๐	กิจกรรมนิสิต		✓	
๑๑	ผลผลิต		✓	
๑๒	ผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์และสังคม		✓	
ภาพรวมทั้งมหาวิทยาลัย			✓	

ระยะที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๘) จัดเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในครั้งที่ ๒ การดำเนินการยังใช้ในระบบ IPOI เหมือนเดิมทุกประการ หลังจากที่คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ได้นำผลการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ครั้งที่ ๑ เสนอคณะกรรมการดำเนินการและคณะอำนวยการแล้ว ทำให้รู้ว่าระบบประกันคุณภาพการศึกษาในบางปัจจัย เกณฑ์ และบางตัวชี้วัดยังไม่เหมาะสมกับส่วนงาน ทำให้

ยากต่อการดำเนินการและการประเมิน มหาวิทยาลัยจึงมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินการ ไปจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับส่วนงาน และสะดวกต่อการประเมินในอนาคต พร้อมกันนี้จะต้องให้สอดคล้องกับเกณฑ์ประเมินตัวชี้วัดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่จะเข้ามาประเมินคุณภาพภายนอกมหาวิทยาลัยในรอบที่ ๑ ด้วย

คณะกรรมการดำเนินการฯ จึงได้จัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกส่วนงาน เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม - ๒ เมษายน ๒๕๕๗ เพื่อจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย และที่ประชุมก็ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้เพิ่มปัจจัยที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยเข้ามาอีก ๓ ปัจจัย คือ การบริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม การวิจัย และระบบประกันคุณภาพ จากเดิม ๑๒ ปัจจัย ๕๒ เกณฑ์ ๕๙ ตัวชี้วัด ปรับใหม่เป็น ๑๕ ปัจจัย ๕๔ ตัวชี้วัด และ ๒๙๐ เกณฑ์ประเมินตัวชี้วัด และได้นำเสนอคณะกรรมการอำนวยการฯโดยมีอธิการบดีเป็นประธาน และมีมติเห็นชอบและอนุมัติตามที่คณะกรรมการดำเนินการฯ เสนอ โดยได้จัดพิมพ์เป็นคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ ๒ ของมหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่ปรับปรุงใหม่

Input	๑. ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ ๒. หลักสูตร ๓. คณาจารย์ ๔. นิสิต ๕. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ๖. อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ๗. ระบบบริหารจัดการ ๘. งบประมาณ
Process	๙. การเรียนการสอน ๑๐. การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม ๑๑. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ๑๒. การวิจัย ๑๓. ระบบประกันคุณภาพ
Output	๑๔. ผลผลิต
Impact	๑๕. ผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์และสังคม

สำหรับเกณฑ์ประเมินในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายในครั้งที่ ๒ จะแตกต่างจากครั้งที่ ๑ ก็ตรงที่เป็นการตรวจสอบและประเมินโดยใช้ระบบการตรวจสอบตามวงจรของ P-D-C-A หรือ Plan-Do-Check-Act เป็นจักรเฟืองสำคัญ ใช้ระบบให้คะแนนเต็ม ๕ คะแนน โดยคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้แยกประเมินส่วนงานเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ส่วนงานที่จัดการศึกษา

๒. ส่วนงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษา

ส่วนงานที่จัดการศึกษา ได้แก่ วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียนและสถาบันสมทบ คณะกรรมการฯ ประเมินครบทั้ง ๑๕ ปัจจัย

ส่วนงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่ ส่วนงานที่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนโดยตรง แต่มีหน้าที่ในการสนับสนุน หมายถึงสถาบันหรือสำนักต่าง ๆ คณะกรรมการประเมินตามภารกิจหลักของส่วนงานนั้น ๆ

เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมิน คณะกรรมการได้แบ่งเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ = ๕.๐๐ ดีเยี่ยม

๔ = ๔.๐๐ - ๔.๙๙ ดีมาก

๓ = ๓.๐๐ - ๓.๙๙ ดี

๒ = ๒.๐๐ - ๒.๙๙ พอใช้

๑ = ๑.๐๐ - ๑.๙๙ ปรับปรุง

สำหรับทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัย คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่วมกันว่า เกณฑ์ประเมินจะต้องอยู่ในระดับ ๓.๐๐ ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ครั้งที่ ๒

ส่วนงานที่จัดการศึกษา

ส่วนงาน		วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจ	ระดับผลการประเมิน
๑	วิทยาเขตเชียงใหม่	๒๐-๒๒ ธ.ค. ๔๗	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๔๑
๒	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน	๒๓-๒๔ ธ.ค. ๔๗	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๖๗
๓	วิทยาเขตพะเยา	๒๕-๓๐ ธ.ค. ๔๗	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๓
๔	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	๑๐-๑๑ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๗๙
๕	วิทยาเขตหนองคาย	๑๓-๑๕ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๓
๖	วิทยาลัยสงฆ์เลย	๑๗-๑๘ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๐๐
๗	วิทยาเขตขอนแก่น	๒๐-๒๓ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๖๒
๘	วิทยาเขตสุรินทร์	๒๔-๒๕ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๕
๙	วิทยาเขตอุบลราชธานี	๒๖-๒๗ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๔
๑๐	วิทยาเขตนครราชสีมา	๒๘-๒๙ ม.ค. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๕
๑๑	วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	๑-๓ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๔๗
๑๒	วิทยาเขตบาฬีศึกษาฯ	๔-๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๗๖
๑๓	วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	๗-๘ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๗๓
๑๔	วิทยาเขตแพร่	๑๐-๑๑ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๓๒
๑๕	บัณฑิตวิทยาลัย	๑๔-๑๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๕๐
๑๖	คณะพุทธศาสตร์	๑๔-๑๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๓๒
๑๗	คณะครุศาสตร์	๑๔-๑๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๑๕
๑๘	คณะมนุษยศาสตร์	๑๔-๑๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๐๑
๒๐	คณะสังคมศาสตร์	๑๔-๑๕ ก.พ. ๔๘	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๐๕
สรุปภาพรวม			อยู่ในระดับ ๓.๐๐

ส่วนงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษา

ส่วนงาน		วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจ	ระดับผลการประเมิน
๑	สำนักงานอธิการบดี	๑๗ - ๑๙ ก.พ. ๕๕	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๔.๑๐
๒	สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ	๑๗ - ๑๙ ก.พ. ๕๕	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๓.๗๓
๓	สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม	๑๗ - ๑๙ ก.พ. ๕๕	ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๖๐
๔	สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	๑๗ - ๑๙ ก.พ. ๕๕	เนื่องจากส่วนงานไม่ได้จัดทำเอกสาร SAR และไม่แสดงเอกสารตามปัจจัยให้คณะกรรมการตรวจสอบ จึงไม่สามารถประเมินตามระบบปกติได้
สรุปภาพรวม			อยู่ในระดับ ๓.๕๕

หลังจากที่คณะกรรมการได้ประเมินคุณภาพภายในแต่ละส่วนงานของมหาวิทยาลัยเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้รวบรวมเป็นผลการประเมินคุณภาพภายใน ครั้งที่ ๑ และ ๒ เป็นภาพรวมของมหาวิทยาลัย เสนอให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สมศ. (องค์การมหาชน) เข้ามาประเมินคุณภาพภายนอก และ สมศ.เองก็ตอบรับ โดยได้ส่งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาประเมินคุณภาพภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๗ ท่าน ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ ปรีชา ช้างขวัญยืน	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ภิรมย์รัตน์	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี	กรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์ ดร.เตมีย์ ภิรมย์สวัสดิ์	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์	กรรมการ
๗. รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวดี บุญลือ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ประเมินคุณภาพภายนอกชุดนี้ ได้ส่งผลการประเมินคุณภาพภายนอก ไปให้มหาวิทยาลัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พอที่จะสรุปข้อเสนอแนะเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนวิชาการด้านพระพุทธศาสนา แก่ผู้ศรัทธาบวชเพื่อศึกษา และให้โอกาสแก่ผู้ยากจนซึ่งมีสติปัญญา แต่ขาดโอกาสเข้าโรงเรียนของรัฐ และได้บวชเป็นภิกษุสามเณรศึกษาหาความรู้จนถึงระดับอุดมศึกษา

๒. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ควรเน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และใช้วิชาทางโลกเป็นวิชาเสริม แต่ต้องมีความรู้ถึงขั้นวิจัยเชิงประยุกต์ได้

๓. เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งเป็นสถาบันวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ย่อมเป็นที่คาดหวังและเป็นที่พึงพิงในการแก้ปัญหาด้านจิตใจแก่สังคมและรัฐ โดยอยู่บนพื้นฐานธรรมะทางพุทธศาสนาซึ่งผ่านการศึกษาวิจัยเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ ยังเป็นจุดเชื่อมระหว่างคณะสงฆ์กับราชการและคณะสงฆ์กับสังคมไทย และเป็นผู้นำความรู้ด้านพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับศรัทธาของชาวไทย

๔. ด้านบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรทำให้สังคมเข้าใจในระบบการศึกษาของสงฆ์ รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ที่จะต้องช่วยสังคม โดยเฉพาะให้สังคมเข้าใจเหตุผลของการศึกษา วิชาการทางโลกที่ทำเพื่อวัตถุประสงค์ทางธรรมมิใช่เพื่อทางโลก

๕. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการวิจัยมากขึ้น และกระตุ้นให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการวิจัยเชิงมนุษยศาสตร์ รวมทั้งการสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ และการสร้างระบบข้อมูลทางวิชาพระพุทธศาสนาในระดับที่สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการด้านนี้ของโลกได้

๖. มหาวิทยาลัยควรมีระบบติดตามและประเมินผลในด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วนและเป็นระบบ เช่น การทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิต หรือข้อมูลด้านผลสำเร็จของโครงการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีระบบติดตาม ตรวจสอบและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ และห้องเรียนต่าง ๆ ให้แน่ใจว่ามีมาตรฐานและความเข้มแข็งทางด้านวิชาการทัดเทียมกับส่วนกลาง

๗. ในระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยควรพิจารณาคุณภาพโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น อาจารย์ท่านหนึ่งควบคุมวิทยานิพนธ์ไม่เกินหกเรื่อง มิฉะนั้น ย่อมถือได้ว่าคุณภาพวิทยานิพนธ์จะไม่ดีเท่าที่ควร

๘. มหาวิทยาลัยควรพิจารณาให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนการวิจัยแก่วิทยาเขต ที่มี ลักษณะเด่นตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมแต่ละแห่ง ได้ดำเนินการตามที่ตนเองถนัดและมี ศักยภาพพอที่จะดำเนินการได้ โดยทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ภาษาและพระพุทธศาสนา อันจะเป็นข้อมูลวิจัยวิชาการด้านพุทธศาสนาต่อไป

ช่วงปัจจุบันอย่างก้าวอย่างมั่นใจ

ระยะที่สาม (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๒) จัดเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในครั้งที่ ๓ ระยะนี้เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยในหลายระดับ โดยเฉพาะผู้บริหาร ระดับสูงที่มีบทบาทในการผลักดันและบริหารนโยบายด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ให้ดำเนิน ไปตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย คือ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (พระศรีคัมภีร์ญาณวโร.ดร.) ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์โดดเด่น โดยท่านได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญของระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาในระดับต้น ๆ ท่านถือเป็นหนึ่งในสิบนโยบายที่ท่านได้รับบัญชาจาก อธิการบดีให้ดำเนินการให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และท่านเองก็เป็นประธาน คณะกรรมการดำเนินฯ โดยตำแหน่งด้วย โดยหลังจากที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) เข้ามาประเมินคุณภาพภายนอก และส่งรายงานผลการประเมินแก่ มหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการแล้ว คณะกรรมการอำนวยการฯ มอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินฯ ได้ปรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยใหม่ เพื่อให้เรียบง่ายและสะดวกต่อการ ดำเนินงานของแต่ละส่วนงานของมหาวิทยาลัย

คณะกรรมการดำเนินการฯ เมื่อได้รับนโยบายแล้ว จึงได้ตั้งคณะทำงานศึกษาผลการ ประเมินของผู้ประเมินภายนอกในรอบที่ ๑ โดยนำผลการประเมินมาศึกษา วิเคราะห์ และได้ปรับ ปรุง แก้ไข เพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน เป็น ๓ ลักษณะคือ

๑. จัดทำขึ้นเป็นตัวชี้วัดใหม่ที่เหมาะสมและเป็นธรรมชาติกับมหาวิทยาลัย ใช้สำหรับ เป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพภายในมหาวิทยาลัย จำนวน ๑๙ ตัวบ่งชี้

๒. จัดทำแบบผสมผสานระหว่างตัวชี้วัดใหม่กับตัวชี้วัดเดิมที่มีอยู่ให้ชัดเจนและตรงประเด็นมากขึ้น

๓. ปรับชื่อเรียกใหม่จากปัจจัยเป็นมาตรฐาน ตาม สมศ.

จากการดำเนินการใหม่ในครั้งนี้ จะประกอบด้วย ๗ มาตรฐาน ๖๑ ตัวบ่งชี้ เพิ่มเติมจาก สมศ.เข้าไปอีก ๑๙ ตัวบ่งชี้ ไม่นับรวมตัวบ่งชี้เฉพาะของ สมศ.(ซึ่งอยู่ในวงเล็บตามตารางข้างล่าง) โดยตัวบ่งชี้ที่เพิ่มเข้าไปใหม่นี้ เป็นการมุ่งเน้นพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่ละส่วนงานของมหาวิทยาลัยเอง โดยผสมผสานจากเดิมที่มหาวิทยาลัยเรียกว่าปัจจัย เข้ามาอยู่ตามสถานะเดิมของตนตามมาตรฐานนั้น ๆ และยังคงดำเนินการในระบบ IPOI เหมือนเดิม โดยระบบนี้ครอบคลุมการดำเนินการของส่วนงานที่จัดการศึกษา และส่วนงานที่สนับสนุนการศึกษาตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยทุกประการ จนสำเร็จและจัดพิมพ์เป็นคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาเล่มที่ ๓ ของมหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามคู่มือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ดังนี้

มาตรฐานที่ ๑ ด้านคุณภาพบัณฑิต

มาตรฐานที่ ๒ ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ ๓ ด้านการบริการวิชาการและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

มาตรฐานที่ ๔ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ ๕ ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร

มาตรฐานที่ ๖ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ ๗ ด้านการประกันคุณภาพ

ตารางแสดงมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา ตามคู่มือเล่มที่ ๓

มาตรฐาน	ตบช.สมศ.	มจร	รวม
๑. ด้านคุณภาพบัณฑิต	๖ + (๒)	๑	๘
๒. ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์	๕ + (๒)	๓	๘
๓. ด้านการบริการวิชาการและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔ + (๓)	๓	๑๐
๔. ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	๒ + (๒)	๒	๔
๕. ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร	๑๑	๔	๑๕
๖. ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน	๙	๕	๑๔
๗. ด้านระบบประกันคุณภาพ	๒	-	๒
รวมสุทธิ	๓๙ + (๙) = ๔๘	๑๘	๖๖

หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและเรียกชื่อเป็นมาตรฐานใหม่อย่างไร้โดยตาม สมศ. แล้ว คณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายในส่วนงานที่จัดการศึกษาทั้งหมด ตามคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาเล่มที่ ๓ โดยใช้ระบบให้คะแนนเต็ม ๕ คะแนน สำหรับการประเมินภายในครั้งนี้ ประธานคณะกรรมการดำเนินการฯ ได้แจ้งให้ทุกส่วนงานทราบร่วมกันก่อนการประเมินว่าจะมีการจัดอันดับผลการประเมินแต่ละส่วนงานในครั้งนี้อย่างไร ส่วนงานไหนที่มีผลการดำเนินงานในอันดับที่ ๑-๓ ติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปี จะมีเกียรติบัตรมอบให้เป็นเครื่องเชิดชูผลการทำงานหรือแม้กระทั่งว่าจะมีส่วนในการเสนอของบประมาณประจำส่วนงานด้วยก็เป็นได้ ขณะเดียวกันส่วนงานไหนที่มีผลการดำเนินงานในท้ายอันดับหรือไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ต้องพิจารณาและหาทางช่วยเหลือเป็นการด่วน อย่างนี้เป็นต้น ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริม และให้กำลังใจแก่ทุกส่วนงานได้มีโอกาสในการพัฒนาส่วนงานตนเองอย่างเท่าเทียมกัน การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในเป็นการบริหารจัดการภายในของมหาวิทยาลัยเอง ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการฯ จึงมีมติให้ประเมินทุกส่วนงาน เพื่อวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการภายในแต่ละส่วนงานของมหาวิทยาลัย

โดยเฉพาะผลที่ได้จากการประเมินเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงแต่ละส่วนงานมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรภายในของตนมากน้อยแค่ไหน อย่างไร บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามที่คนในองค์กรคาดหวังหรือมุ่งหวังที่จะให้เป็นหรือไม่ ส่วนการประเมินคุณภาพระดับสถาบันแล้ว ทุกส่วนงานมีชื่อเดียวกันคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่มีแยกส่วนงาน โดยมีบัญชาให้ฝ่ายมาตรฐานและคุณภาพการศึกษารวบรวมข้อมูลผลการประเมิน และจัดอันดับผลการประเมินคุณภาพภายในและแจ้งสภาวิชาการตามลำดับ ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นข้อมูลในปีการศึกษา ๒๕๕๙ ปรากฏผลดังนี้

อันดับที่	ส่วนงาน	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
๑	วิทยาเขตเชียงใหม่	๓.๙๒	
๒	วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	๓.๖๕	
๓	วิทยาเขตนครราชสีมา	๓.๕๐	
๔	คณะมนุษยศาสตร์ (ส่วนกลาง)	๓.๔๘	
๕	วิทยาเขตแพร่	๓.๔๑	
๖	วิทยาเขตพะเยา	๓.๓๖	
๗	วิทยาเขตขอนแก่น	๓.๒๙	
๘	คณะสังคมศาสตร์ (ส่วนกลาง)	๓.๒๑	
๙	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก	๓.๑๘	
๑๐	วิทยาเขตสุรินทร์	๓.๑๒	จากคะแนนเต็ม ๕
๑๑	วิทยาเขตอุบลราชธานี	๓.๐๔	
๑๒	วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม	๒.๙๙	
๑๓	วิทยาลัยสงฆ์เลย	๒.๙๘	
๑๔	คณะครุศาสตร์ (ส่วนกลาง)	๒.๘๕	
๑๕	คณะพุทธศาสตร์ (ส่วนกลาง)	๒.๘๑	
๑๖	วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	๒.๗๒	
๑๗	วิทยาเขตหนองคาย	๒.๗๑	
๑๘	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	๒.๗๑	
๑๙	บัณฑิตวิทยาลัย (ส่วนกลาง)	๒.๖๑	
๒๐	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน	๒.๐๘	

ข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในทุกส่วนงาน ในครั้งที่ ๓ นี้เอง ได้รวบรวมเป็นข้อมูลด้านการประกันคุณภาพในภาพรวมของมหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก จาก สมศ. ในรอบที่ ๒ และ สมศ. ได้ส่งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔ ท่าน มาประเมินคุณภาพภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในรอบที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๓ -๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ นพ.วันชัย วัฒนศัพท์	ประธานประเมิน
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิธิวุฒิว	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูลีรัตน์ จรัสสกุลชัย	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ประเมินคุณภาพภายนอกชุดนี้ ได้ส่งผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาให้มหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ปรากฏผลดังนี้

มาตรฐาน	ระดับมหาวิทยาลัย	
	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานที่ ๑ ด้านคุณภาพบัณฑิต	๓.๒๕	พอใช้
มาตรฐานที่ ๒ ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์	๓.๘๐	ดี
มาตรฐานที่ ๓ ด้านการบริการวิชาการ	๔.๓๓	ดี
มาตรฐานที่ ๔ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	๕.๐๐	ดีมาก
ผลการประเมิน ๔ มาตรฐานแรก	๓.๙๔	ดี
มาตรฐานที่ ๕ ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร	๔.๓๖	ดี
มาตรฐานที่ ๖ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน	๓.๕๖	ดี
มาตรฐานที่ ๗ ด้านระบบประกันคุณภาพ	๔.๐๐	ดี
ผลการประเมิน ๓ มาตรฐานหลัง	๓.๙๗	ดี
ผลการประเมินรวมทั้ง ๗ มาตรฐาน	๓.๙๕	ดี
สรุปผลการประเมิน	รับรอง	

พร้อมกันนี้คณะกรรมการผู้ประเมิน ได้สรุปผลการประเมินในภาพรวมเสนอผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้พิจารณาและดำเนินการต่อไป ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยในอนาคต สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยควรเพิ่มกลยุทธ์ในการสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้มุ่งเน้นการสอนแบบโครงการ (Project based Learning) หรือการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem based Learning) ซึ่งจะตอบสนองคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านใฝ่รู้ใฝ่คิดและมีความสามารถในการแก้ปัญหา รวมทั้งมีการวิเคราะห์ข้อสอบที่เน้นแก้ปัญหามากขึ้น

๒. ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัย จะอยู่ในกลุ่มสอง (ผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม) หากแต่มหาวิทยาลัยต้องการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแห่งโลก ฉะนั้น มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ทำการวิจัยให้ได้มาตรฐานสากล สร้างระบบและกลไกที่จะพัฒนาอาจารย์ให้สามารถทำวิจัยเพิ่มขึ้น

๓. หากกลยุทธ์ในการเผยแพร่งานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์สู่สาธารณะในวงกว้าง และยกระดับวารสาร (บัณฑิตศึกษาปริทัศน์) ของมหาวิทยาลัยให้เป็นวารสารระดับสากล

๔. ด้านสาขาวิชาที่เปิดสอนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนและแตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไป ทำให้เห็นทิศทางเป้าหมายของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านสาขาพุทธศาสตร์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพระไตรปิฎก จึงควรจัดเป็นศูนย์ความเป็นเลิศหรือ “Exellence Center” เรื่องพระไตรปิฎก โดยจะเป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัย ที่จะรวมทั้งบุคลากร ทรัพยากร และแหล่งทุนสนับสนุนให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

๕. เนื่องจากสังคมภายนอกในปัจจุบันมีความขัดแย้งสูงมาก ความเข้าใจและกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรสนใจศึกษาวิจัยปัญหาการจัดการความขัดแย้งแนวพุทธ และอาจเปิดสาขาการบริหารความขัดแย้งแนวพุทธระดับบัณฑิต ดังเช่นที่เปิดสาขาวิชาชีวิตและความตาย ซึ่งมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปอาจจะทำได้ไม่ดีเท่า

๖. ควรริเริ่มเทียบเคียงวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมทางสงฆ์กับวุฒิการศึกษา อาคัยภฏกระ

ทรงศึกษาธิการ เพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่ต้องเรียนตามเกณฑ์ภาคบังคับให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สนใจ
บวชเรียนและศึกษาด้านพุทธศาสนา

๗. มหาวิทยาลัย ควรมีโครงการความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งส่วนกลางและ
ส่วนภูมิภาคที่มีศักยภาพ เพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย ด้านคุณวุฒิและ
ประสบการณ์ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรมีความหลากหลายและมีการศึกษาจากต่างสถาบันให้มาก
ขึ้น

๘. ผู้บริหารอุดมศึกษาควรผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาการด้านการบริหารอุดมศึกษา

๙. ด้านการบริหารจัดการควรวางระบบการบริหารแยกระหว่างสายบริหาร และสาย
วิชาการ และสายสนับสนุนให้มีความชัดเจนด้านความรับผิดชอบ ด้านหน้าที่ และความก้าวหน้า
ในแต่ละสายงาน

๑๐. มหาวิทยาลัย ควรมีการวิเคราะห์หน่วยต้นทุน (Unit cost Analyze) เพื่อให้รู้ถึง
ค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนจริงในการคำนวณค่าจัดการศึกษา ค่าบริการวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ใน
การรู้ตนเอง ตั้งและของงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ

๑๑. มหาวิทยาลัย ควรพัฒนาด้านกายภาพให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของความ
เป็นอุดมศึกษา

๑๒. ด้านระบบประกันคุณภาพ (๑) ปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อ
ตอบสนองการประกันคุณภาพ เพื่อเทียบเคียงภายในและเป็นข้อมูลประเมินความก้าวหน้าในแต่ละ
พันธกิจ ซึ่งอาจใช้กลยุทธ์การจัดการความรู้เข้ามาช่วย (๒) พัฒนาความรู้และความเข้าใจคุณภาพ
การศึกษาให้กับบุคลากรทุกระดับ

๑๓. มหาวิทยาลัยควรแยกการประเมินภายในคณะครุศาสตร์กับคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ให้เป็นสองกลุ่มตามสาขาตามที่ สมศ.กำหนด และควรสรุปภาพรวมของผลการประเมิน
ภายใน และควรมีการสรุปย่อยกลุ่มวิทยาเขต หรือกลุ่มวิทยาลัยสงฆ์หรือตามภูมิภาค เพื่อให้เห็น
ภาพของการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น เพื่อประโยชน์ในการประเมินคุณภาพและประโยชน์ทางการ
บริหาร

๑๔. มหาวิทยาลัยควรประสานกับ สมศ. เพื่อปรับดัชนีตัวชี้วัดของแต่ละมาตรฐานให้
สอดคล้องกับธรรมชาติของตนเองให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนรับการประเมินภายนอกในครั้งต่อไป

๑๕. ควรปรับปรุงสรุปรวบรวมผลการประเมินภายในของวิทยาเขต สาขา ห้องเรียน ให้เป็นข้อมูลการประเมินชุดเดียวกัน เพื่อให้ผู้ประเมินภายนอกจะได้มองเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจน

หลังจากที่ สมศ.ได้ส่งคณะผู้ประเมินภายนอกมาประเมินที่มหาวิทยาลัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้แจ้งให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทราบร่วมกันว่าจะประเมินคุณภาพการศึกษาภายในแต่ละส่วนงานตามคู่มือการประกันคุณภาพ การศึกษา ของ สกอ.ปี ๒๕๕๐ นับว่าเป็นการเพิ่มภาระให้กับสถานศึกษาอีกงานหนึ่ง แต่ก็ดีตรงที่ ว่าตัวบ่งชี้คล้าย ๆ กับของ สมศ. จะมีแตกต่างบ้างเล็กน้อย สำหรับมหาจุฬาฯ นับว่าเป็นความ โชคดี เพราะการวางแผนการดำเนินงานล่วงหน้าของคณะกรรมการดำเนินการฯ โดยกำหนดตัว บ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัย เพิ่มเติมเข้าไปอีก ๑๙ ตัว ของ สมศ. มหาวิทยาลัยเพียงปรับเล็กน้อยก็เป็นอันใช้ได้แล้ว และถือว่าการประเมินคุณภาพภายใน ทุกส่วนงานไปในตัวเลย เมื่อประเมินภายในเสร็จก็รวบรวมข้อมูลเป็นภาพรวมประจำปี เสนอ สกอ. และประเมินคุณภาพภายในระดับสถาบันของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม – ๑ กันยายน ๒๕๕๑ ซึ่งคณะกรรมการประเมินประกอบด้วย

๑. รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประธาน
 ๒. รศ.สุธีรา สุนทรกุล มหาวิทยาลัยมหิดล กรรมการ
 ๓. นายถนอม บุตรเรือง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรรมการ
 ๔. นางไฉไลฤดี ยวนะศิริ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรรมการ
 ๕. นายสนธิญาณ รักษาภักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรรมการ
- และเลขานุการ

ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๒.๐๐ (จากคะแนนเต็ม ๓) จัดว่าอยู่ในระดับพอใช้ โดย คณะกรรมการได้ส่งผลการประเมินให้มหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการแล้ว เนื่องจากการประเมิน ในครั้งนี้ เป็นการประเมินภายในระดับสถาบันของ สกอ. มหาวิทยาลัยจึงใช้ข้อมูลการประเมิน ภายในแต่ละส่วนงานประจำปีเป็นฐานข้อมูล และจัดเป็นการประเมินภายในครั้งที่ ๑ ของ สกอ. และต่อไปในอนาคต คณะกรรมการดำเนินการฯ จะจัดอันดับผลของการประเมินแต่ละส่วนงาน ในแต่ละครั้งด้วย เพราะถือว่าการประเมินภายในแต่ละส่วนงานประจำปี

ผลสะท้อนจากการประเมินภายนอก ในรอบที่ ๑ และรอบที่ ๒

ด้วยความที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงต้องดำเนินการประกันคุณภาพให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ เหมือนกับสถาบันการศึกษาทั่วไป แต่เมื่อว่าโดยทั่วไปแล้ว ด้วยความที่เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้เอง สถานภาพของนิสิต กระบวนการเรียนการสอน หรือแม้แต่การบริการวิชาการด้านพุทธศาสนาแก่สังคม จะมีลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อยู่มากพอสมควร เห็นได้จากตอนที่คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยทั้งสองครั้งที่ผ่านมา พบว่าองค์ประกอบหรือมาตรฐานต่าง ๆ ที่ สมศ. กำหนดขึ้นให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำไปเป็นข้อกำหนดในการจัดทำประกันคุณภาพของสถาบัน องค์ประกอบดังกล่าว นั้น ไม่เหมาะสมและไม่สามารถที่จะประเมินที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เลย

ตัวอย่างเช่น ด้านคุณภาพบัณฑิต ซึ่งตัวบ่งชี้ของ สมศ. ระบุว่าต้องได้งานทำภายใน ๑ ปีหลังจากจบการศึกษา และได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือนเป็นไปตามที่ กพ.กำหนด ตัวชี้วัดนี้ ตามเจตนารมณ์ของ สมศ. ต้องการวัดว่า นักศึกษาหลังจากจบการศึกษาและไปทำงานประกอบอาชีพแล้ว ได้รับค่าตอบแทนตรงตามที่ กพ.กำหนดหรือไม่ ถ้าตรงก็แสดงว่าบรรลุเป้าหมาย ถ้าไม่ตรงก็แสดงว่าไม่บรรลุเป้าหมาย แต่พอหันกลับมามองพระบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว ตัวชี้วัดนี้ไม่สามารถที่จะประเมินคุณภาพพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามเจตนารมณ์ของ สมศ. ได้ ที่ว่านี้มิใช่เป็นเพราะว่า พระบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ไม่มีคุณภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพแต่ประการใดไม่ แต่เป็นเพราะว่า หลังจากที่ท่านจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว ส่วนใหญ่จะดำรงอยู่ในสมณะเพศ เป็นศาสนทายาท สนองงานและกิจการคณะสงฆ์บ้าง สอนหนังสือตามโรงเรียนบ้าง สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมหรือบาลีบ้าง หรือแม้แต่ช่วยรัฐบาลในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามแต่โอกาสสมควร เช่น อบรมพัฒนาเยาวชนในช่วงปิดภาคเรียนในช่วงภาคฤดูร้อน บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศปีละไม่น้อย และมีเยาวชนสมัครเข้ารับการอบรมปีละหลายหมื่นคน หรือแม้แต่โครงการธรรมจาริกที่ช่วยพัฒนาอบรมธรรมะแก่ชาวที่ราบสูงในเขตภาคเหนือ โครงการอบรมและสอนธรรมะแก่ผู้อพยพตามแนวตะเข็บชายแดน ในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ร่วมกับกองทัพบก กองทัพภาคที่ ๒ เป็นต้น โครงการทั้งหมดนี้เป็นการกิจหลักที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดย

งบประมาณดำเนินการโครงการเหล่านี้ได้มาจากการบริจาคของประชาชนเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะงบประมาณของรัฐที่จัดสรรให้นั้นมีจำนวนจำกัด เพราะในแต่ละปีมีพระบัณฑิตจัดทำโครงการในลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก ในการดำเนินการดังกล่าวของพระบัณฑิตนั้นจากการสำรวจผลปรากฏว่าไม่มีพระบัณฑิตรูปใดแม้แต่รูปเดียวที่ได้รับคำตอบตรงตามวุฒิที่ตนเองจบ จะมีบ้างก็ตามแต่ศรัทธาที่ผู้เลื่อมใสถวายตามสมควรแก่สมณะสาธูป แต่ท่านก็มีเคยเรียกร้องแต่ประการใด มีหน้าซำยังระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นกำลังกาย กำลังความคิด หรือแม้แต่กำลังทรัพย์ ในการช่วยเหลือการดำเนินการอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้งานที่ทำอยู่นั้นสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างเบื้องต้นที่อยากจะสะท้อนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบว่า ตัวชีวิตนี้อาจจะเหมาะสมกับบางสถาบันที่ผลิตบัณฑิตสู่แรงงานตลาดเพื่อประกอบสัมมาชีพ แต่มองอีกด้านหนึ่ง ปรากฏว่ายังมีบางสถาบันที่ใช้ตัวชีวิตนี้วัดได้แต่ไม่ตรงประเด็นทีเดียวนัก เลยทำให้ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการประเมิน เมื่อเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานของสถาบันนั้น จะมีค่าเท่ากับศูนย์ กรณีเช่นนี้จัดว่าเป็นธรรมกับสถาบันที่ถูกประเมินหรือไม่ จึงเป็นคำถามที่ย้อนกลับมาที่ต้นทางอีกครั้งว่า ส่วนงานที่มีหน้าที่ในการประเมินโดยตรงคือ สมศ. จะต้องพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดสำหรับสถาบันการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะทางโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์เสียใหม่ ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยเฉพาะทางก็มีอยู่หลายแห่งและหลายสังกัด ทั้งกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม หรือแม้แต่กระทรวงศึกษาธิการเอง ซึ่งผลการประเมินในมาตรฐานนี้ มหาวิทยาลัยอยู่ที่ ๓.๒๕ ระดับพอใช้ ก็ถือว่ารับได้ ต่อไปต้องร่วมกันพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก

ประเด็นต่อมา ตัวบ่งชี้ที่ สมศ. กำหนดนั้น บางตัวเป็นเกณฑ์มาตรฐานกลาง ๆ ซึ่งอาจจะเหมาะสมกับสถาบันการศึกษาทั่วไป แต่สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วค่อนข้างจะแตกต่างไปจากที่กล่าวมา ยิ่งกว่านั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยทางศาสนา มีจุดเน้นในการดำเนินการที่แตกต่างกัน หากใช้มาตรฐานกลาง ๆ ในการประเมินก็ไม่สามารถประเมินจุดเน้นที่แตกต่างกันได้ โดยเฉพาะบางเรื่องที่เป็นเรื่องสำคัญของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่น โครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญ ๆ อาทิ การบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การอบรมค่ายพุทธบุตร โครงการธรรมสัญจร ธรรมจาริก หรือการอบรมเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด เป็นต้น ก็กลายเป็นงานส่ง

เสริมศิลปะและวัฒนธรรมบ้าง บริการวิชาการบ้าง เมื่อพิจารณามาตรฐานและตัวบ่งชี้ของ สมศ. จึงทำให้เรื่องหลักกลายเป็นเรื่องปลีกย่อยไป เนื่องจากมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของ สมศ. มีลักษณะเป็นกลาง ๆ และใช้ประเมินมหาวิทยาลัยเฉพาะทางได้ไม่เต็มที่ เมื่อเป็นเช่นนี้ ในการประเมินมหาวิทยาลัยเฉพาะทางในลักษณะนี้แต่ละครั้ง จึงต้องอาศัยผู้ประเมินที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และต้องสามารถวิเคราะห์หรือตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ที่สถาบันดำเนินการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับธรรมชาติของสถาบันด้วย มิฉะนั้นแล้วก็จะกลายเป็นว่าสถาบันทำอะไรต่อมิอะไรมากมาย แต่ไม่สามารถที่จะจัดเข้าในมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่งของ สมศ. ได้เลย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในรอบที่ ๒ นี้ หลาย ๆ ข้อ จัดว่าเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดทำความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระไตรปิฎก และการจัดทำหลักสูตรการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพื่อกำจัดความขัดแย้งหรือเห็นผิดของคนในสังคม ซึ่งนับวันจะผ่าสังคมไทยเป็น ๒ ซีก ชนิดที่ไม่ต้องให้เลือกเป็นการบังคับไปในตัวว่าจะอยู่ซีกไหนไม่เหลืออีกแฉ่งเท่านั้น นับว่าน่าเป็นห่วงยิ่งกว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเสียอีก ซึ่งประเด็นนี้ก็ตรงกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยพหุติ ขณะนี้อยู่ในช่วงของการศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ใน ๒ ครั้งที่ผ่านมา สมควรที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรจะหาทางออกร่วมกับ สมศ. ว่า จะจัดทำแนวทางการดำเนินการ และการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมและเป็นธรรมชาติของสถาบัน และในขณะเดียวกันก็ไม่ทิ้งมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และแนวทางการประเมินที่ สมศ. ต้องการและกำหนดด้วย ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรของชาติในอีกทางหนึ่ง เพื่อให้การประเมินในรอบต่อไปเป็นการง่ายและเป็นที่ยอมรับของผู้ประเมินและส่วนงานที่ถูกประเมิน

ช่วงก้าวมุ่งไปต้องไม่ประมาท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เริ่มดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัจจุบันปี ๒๕๕๒ นับว่าครบ ๑๐ ปีพอดี ถือได้ว่ายาวนานนัก ถ้าเปรียบเป็น

คนก็อยู่ในวัยที่จะต้องเรียนรู้อะไรต่อมิอะไรอีกมากมาย หรือพูดง่าย ๆ ว่ายังอยู่ในระดับชั้นประถมอยู่เลย ต้องใช้เวลาบ่มเพาะอีกพอสมควร ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา สำหรับชาวมหาจุฬาฯ การผ่านการประเมินจาก สมศ.ไปถึง ๒ ครั้งและผลการประเมินก็อยู่ในระดับดีเป็นที่พอใจและยินดีของผู้บริหารทุกระดับและทุกฝ่าย โดยไม่มีการแก้ไขหรือปรับปรุง ถ้าจะพูดให้โดนใจสำหรับนักประเมินก็ต้องบอกว่าไม่อยู่ในอาการต้องรอพินิจ นับว่าเป็นบุญสำหรับชาว มจร. เป็นอย่างมากและมหาศาลก็ว่าได้ ทั้งหมดนี้พูดได้เต็มปากเต็มคำเลยว่าเพราะฝีมืออันเกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจของประชาคมมหาจุฬาฯ ล้วน ๆ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย นับตั้งแต่องค์อธิการบดี (พระธรรมโกศาจารย์,ศ.ดร.) เป็นต้นมา และท่านรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (พระศรีคัมภีรญาณ,รศ.ดร.) ท่านดำเนินการอย่างจริงจังตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จึงทำให้ผลการดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โชคและวาสนามีได้ช่วยเลย โดยเฉพาะคณะผู้ประเมินในรอบที่ ๒ นี้ ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับของสังคมการประเมินในรอบที่ ๑ของ สมศ. เป็นแบบกัลยาณมิตร เพื่อนเตือนเพื่อน คอยแนะนำซึ่งกันและกัน อะไรก็ดีส่งเสริม อะไรไม่ดีต้องตักเตือนด้วยความจริงใจและต้องกล้าบอกความจริงเพื่อน จึงไม่มีผลการประเมินในรูปของคะแนน เป็นเหมือนกับการตรวจสอบผลการดำเนินการของสถาบันไปในตัว โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาช่วยดูและช่วยเตือน ช่วยแนะนำว่ามีอะไรที่อยู่ในระดับชั้นโคม่าที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเป็นการด่วนหรือไม่อย่างไรก็คอยบอกคอยเตือนกันอย่างสร้างสรรค์และแบบกัลยาณมิตรคือเพื่อนเตือนเพื่อน

ส่วนการประเมินในรอบที่ ๒ กัลยาณมิตรเตือนมิตรด้วยความหวังดีในรอบที่ ๑ มาแล้ว การประเมินในรอบที่ ๒ นี้จึงต้องวัดกันด้วยคะแนน พร้อมแจ้งระดับของผลการประเมินด้วยว่าอยู่ในระดับใด ผ่านหรือไม่ผ่าน การผ่านมีทั้งผ่านแบบมีเงื่อนไขชนิดที่ต้องปรับปรุงเป็นการด่วนภายในเวลาที่กำหนด หรือผ่านแบบฉลุยชนิดที่ไม่ต้องมีพระนำ แต่อีกชนิดหลังที่นำเป็นห่วงก็คืออาการรอพินิจ แสดงว่าอาการโคม่ามากแล้ว ต้องอยู่ในห้องไอซียูตลอดเวลา สถาบันไหนเจออาการเช่นว่านี้ถือว่าหนักมากต้องอาศัยยาแรงสถานเดียวจึงจะรอด มิฉะนั้นแล้วคงมีปาฐาเป็นที่พึงแน่

แม้ว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะผ่านการประเมินจาก สมศ.มาแล้วถึง ๒ ครั้งก็ตาม มิได้แสดงให้เห็นว่าเราพร้อมและบริบูรณ์ไปเสียทุกเรื่อง การประเมินในแต่ละครั้งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งข้อมูล เอกสาร หลักฐาน ระยะเวลา สถานที่ และความ

พร้อมของส่วนงานที่ถูกประเมิน ด้วยระยะเวลาที่จำกัดเพียง ๓ วัน ในการบริหารจัดการข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงลึกของกรรมการผู้ประเมิน สามารถตอบประเด็นปัญหาที่ต้องการได้โดยวิเคราะห์และตัดสินใจเป็นคะแนนออกมา ก็จริง แต่เมื่อดูภาพรวมแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวมหาจุฬาฯ ต้องร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา มหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอีกหลาย ๆ ด้าน เหมือนการตรวจรายงานของนิสิต อาจารย์ สอนจะตรวจดูและให้คะแนนเฉพาะที่ถูกต้องภายในระยะเวลาที่ตนเองอ่านและวิเคราะห์จบแล้ว ว่าถูกต้องเท่านั้น ส่วนวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลและความสำเร็จเป็นรูปเล่มของรายงานว่ามีค่าใช้จ่ายเท่าไร ใช้เวลากี่วัน นิสิตใช้ให้คนอื่นทำหรือว่าทำเอง ตรงนี้เองอาจารย์สอนมิได้ตรวจและให้คะแนนเลย นิสิตคนนั้นต้องบริหารจัดการเองทั้งหมด อาจารย์สอนดูเฉพาะผลสำเร็จของรายงานเท่านั้น การประกันคุณภาพการศึกษาก็เฉกเช่นเดียวกัน ประชาคมมหาจุฬาฯ จะต้องช่วยกันผลักดันและช่วยกันดันการประกันคุณภาพให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างต่อเนื่อง จะหยุดทำเสียเพราะถือว่าผ่านการประเมินมาแล้วถึง ๒ ครั้งแล้วมิได้ จัดว่าเป็นผู้ประมาท ความหยวนะอาจจะมาเยือนได้ ตั้งแต่ผู้เขียนได้รับผิดชอบและจัดทำประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมาตั้งแต่ต้นเลย การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย จะสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนดนั้นต้องมีสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑. นโยบายด้านการประกันคุณภาพ ต้องยืดหยุ่นเหมาะสมกับส่วนงานและต้องสามารถปฏิบัติได้ทันที สาระในนโยบายควรมี ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การส่งเสริมให้กำลังใจแก่ส่วนงานที่มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุตามวัตถุประสงค์ การให้กำลังใจและส่งเสริมก็มีหลายลักษณะ เช่น การให้เกียรติเป็นเครื่องเชิดชู การเพิ่มงบประมาณดำเนินการ การให้โอกาสไปศึกษาดูงานด้านประกันคุณภาพในที่ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนที่สองควรมีการลงโทษส่วนงานที่ไม่ดำเนินการหรือมีผลการดำเนินการไม่เป็นไปตามนโยบาย การลงโทษที่ว่านี้มิใช่ไล่ออกหรือปลดออก แต่เป็นการเตือนแบบกัลยาณมิตรว่าอาการท่านโคม่าแล้ว ท่านต้องหาวิธีการรักษาโรคนี้อย่างรวดเร็ว ให้ใบเหลืองก่อนรอพินิจว่าท่านจะเยียวยาหายทันหรือไม่ ถ้าหายทันและรักษาโรคได้ก็กลับไปดูในส่วนที่หนึ่ง แต่ถ้ารักษายังไม่หายสักที แสดงว่าต้องดื้อยาแน่ ๆ จำเป็นต้องเปลี่ยนยาขนานใหม่หรือต้องเปลี่ยนตัวออก เหมือนนักฟุตบอล การเปลี่ยนออกมิใช่เล่นไม่ดีหรือเล่นไม่เป็น อาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น เล่นเบิ่นและเก่งมาก แต่ไม่เข้าพวกเลย หรือวันแมนโชว์อยู่คนเดียว ก็เป็นไปได้

๒. ระบบการประกันคุณภาพ จะต้องเหมาะสมและเป็นธรรมชาติของส่วนงาน โดยบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกคน จะต้องมีส่วนร่วมดำเนินการและตระหนักว่า เป็นงานที่ทุกคนจะต้องทำและจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เหมือนพายเรือข้ามแม่น้ำ ตัวเรือจะต้องสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่รั่ว และมีอุปกรณ์ในการช่วยเหลือพร้อม ข้อสำคัญคือต้องสามารถบรรทุกผู้โดยสารได้อย่างเหมาะสมกับลำเรือ ในการพายข้ามแม่น้ำ จะถือว่าเป็นหน้าที่ของคนนายท้ายคนเดียวก็มิใช่ ทุกคนในเรือต้องให้ความร่วมมือ นายท้ายบอกเอียงซ้ายต้องเอียงซ้าย ชิดขวาก็ต้องชิดขวา เพื่อให้พาลำเรือและคนในเรือถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัยและสวัสดิภาพ เกิดมีใครซักคนในเรือขัดขึ้นไม่เชื่อฟัง และไม่ปฏิบัติตามนายท้ายบอก เรืออับปางขึ้นมาก็มีหวังตายหมดทั้งลำ

๓. คนทำงานด้านประกันคุณภาพทุกส่วนงาน จะต้องเป็นคนพยายามเข้าใจและรู้ลักษณะงานข้อสำคัญจะต้องมีความรับผิดชอบงาน ถ้าจะเรียกให้สวยหูเป็นสำนวนไทยก็คือว่าเป็นงานปิดทองหลังพระนั่นเอง ทุกส่วนงานจะต้องดำเนินการเหมือนกันหมด ที่กล่าวเช่นนั้นก็เป็นเพราะว่างานประกันคุณภาพการศึกษา เป็นงานที่ต้องใช้ความอดทนและรับผิดชอบต่อผู้พอสมควร ที่ว่าอดทนนั้นก็เพราะว่าจะต้องใช้ความพยายามทั้งในการขอข้อมูลจากส่วนงาน ทั้งในการให้ส่วนงานกรอกข้อมูลเพิ่ม ทำอย่างนี้อยู่เป็นประจำ จนบางส่วนงานถึงกับพูดด้วยอารมณ์ที่ไม่ค่อยดีนัก แต่เพื่อให้สบายใจและได้ระบายบ้างก็จำเป็นต้องพูดแบบอัดอั้นตันใจว่า ขออะไรกันนักหนา (วะ) ขอแบบไม่รู้วันจบ วันวานมาอย่าง วันนี้ไปอย่าง จะเอายังไง (โวย) ถ้าไม่อดทนและใช้ความพยายามอย่างมาก อาจจะต้องไปกินข้าวหลวงอยู่หลายวันเป็นแน่เลย จนมีบางคนกล่าวไว้ในเชิงเสียดสีอย่างมีนัยสำคัญว่า งานประกันคุณภาพทำดีเสมอตัวชั่วเป็นตาย ก็หมายความว่าตอนที่ทำการอย่างไรรู้แล้วแต่ใจจะไขว่คว้า ขออย่างเดียวว่าเมื่อตอนถูกประเมิน ผลการประเมินจะต้องผ่านเป็นที่พอใจ นั่นก็แสดงว่าเมื่อเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นไปตามทฤษฎีที่ว่านี้ ทุกอย่างเสมอตัว โดยไม่ต้องถามหรือแสดงความวิตกเชิงสร้างสรรค์ว่าใครเป็นคนรับผิดชอบ ทำกันอย่างไร หนักไหม ใช้เวลาเท่าไร หมดงบประมาณกี่หมื่น และส่วนใหญ่จะไม่ค่อยถามถึงคนรับผิดชอบ ตรงกันข้ามเมื่อไม่เป็นไปตามที่เข้ามา ที่พรรณนาไปทั้งหมดนั้นก็เวียนกลับมาอย่างสร้างสรรค์และบรรจบโดยไม่ต้องสงสัยเลยว่า ใครรับผิดชอบ ทำกันอย่างไร ให้เวลาดังนาน ผลาญงบประมาณไปก็ไม่น้อย อะไรทำนองนี้นั่นก็คือว่าจะต้องมีคนรับผิดชอบ

๔. ระบบข้อมูลสารสนเทศ การรวบรวมและจัดทำข้อมูลจะต้องเป็นระบบ ในยุคปัจจุบันส่วนงานที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีมักจะได้เปรียบและเป็นผู้นำเสมอ เพราะช่วยประหยัดงบประมาณได้อย่างมหาศาล จะเห็นว่าในแต่ละปีมหาวิทยาลัยเสี่ยงงบประมาณในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นค่ากระดาษ ค่าถ่ายเอกสาร หรือค่าหมึกเป็นจำนวนมาก การประกันคุณภาพเป็นการแสดงและรวบรวมผลการดำเนินงานแต่ละส่วนงานว่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการหรือไม่อย่างไร การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลและนำเสนออย่างเป็นระบบ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดทำระบบประกันคุณภาพ แต่ทั้งนี้การจะได้ผลหรือไม่ประการใดก็อาศัยทั้งหมดที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นนโยบาย ระบบ และคนเป็นส่วนช่วย

๕. การนำผลการประเมินไปใช้ จัดว่าเป็นหัวใจหลักของการประกัน การประกันคุณภาพเป็นการตรวจสอบดัชนีตัวชี้วัดที่แต่ละส่วนงานจัดทำขึ้น เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าการดำเนินงานของแต่ละส่วนงานเป็นไปตามที่กำหนดหรือตามที่วางเป้าหมายเอาไว้หรือไม่ วิธีการตรวจสอบที่ดีที่สุดก็คือการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อคอยเป็นเครื่องเตือนสติคนทำงานและให้ระลึกได้เสมอว่าการบริหารจัดการภายในองค์กรเป็นเช่นใด บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดหรือไม่ ก้าวหน้าหรือถอยหลัง ผลการประเมินภายในส่วนงานจะเป็นเครื่องตรวจสอบ จะเห็นได้ว่า ส่วนงานภายในมหาจุฬาฯ หลายแห่ง ได้นำผลการประเมินคุณภาพภายในมาเป็นเครื่องบริหารจัดการภายในส่วนงาน ทำให้งานก้าวหน้าไปมาก และมีหลายส่วนงานเหมือนกันนำผลการประกันภายในมาเป็นข้อมูลในการให้ความดีความชอบแก่บุคลากร เวลาสิ้นปีงบประมาณ แต่ละขณะเดียวกันก็มีหลายส่วนงานที่ผลการประเมินภายในไม่มีส่วนช่วยในการทำงานเลย คงเก็บอยู่ในแฟ้มเหมือนเดิม การบริหารและการจัดการภายในส่วนงานจะบรรลุเป้าหมายตามที่พึงประสงค์ได้จะต้องอาศัยการประกันคุณภาพเป็นฐานในการดำเนินการ

๖. ส่วนงานที่รับผิดชอบ งานประกันคุณภาพเป็นงานระบบ dynamic และต่อเนื่องตลอดไป トラบที่มหาวิทยาลัยยังคงอยู่ หัวใจสำคัญของการดำเนินการก็คือคนในส่วนงานจะต้องรู้และเข้าใจในระบบประกันคุณภาพ และต้องอาศัยความร่วมมือจากคนทุกภาคส่วนในองค์กร การทำงานด้านนี้จะทำแบบคนเดียวไม่ได้เลย ต้องเป็นทีม ยิ่งส่วนงานในมหาวิทยาลัยมีมากคนทำงานด้านนี้ก็ต้องทวีขึ้นไปตามงานเท่าตัว การบริหารคนเป็นจำนวนมากและฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องมีส่วนงานที่รับผิดชอบอย่างถาวรและมั่นคงในอนาคต จะในระดับกอง ศูนย์ หรือสำนัก

ก็ได้ จะเห็นได้ว่าหลายสถาบันมองเห็นการณีก่อให้เกิดการประกันคุณภาพเป็นหัวใจหลักในการบริหารจัดการ ได้ตั้งส่วนงานขึ้นมารับผิดชอบงานนี้โดยตรงก็มีปรากฏอยู่มากมาย ยิ่งงานประกันคุณภาพเป็นงาน dynamic ยิ่งต้องทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มหาจุฬาฯ มีส่วนงานในกำกับมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนตัวชีวิต เกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาของ สมศ. แต่ละครั้ง กว่าเราจะตั้งตัวได้ต้องใช้เวลานานมาก จนบางครั้งเขาเปลี่ยนไปถึง ๒-๓ ครั้งแล้วก็มีให้เห็นอยู่เป็นประจำ ปัจจุบันงานด้านประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยส่วนงานที่รับผิดชอบหลักก็คือฝ่ายมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเท่านั้นเอง ในอนาคตอันใกล้นี้ สมศ. จะต้องประเมินคุณภาพส่วนงานของมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาอยู่นอกเขตที่ตั้งด้วยแล้ว ยิ่งต้องเป็นภาระอันหนักของมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการ ตามที่กล่าวแล้วว่าถ้าเกิดว่ามหาวิทยาลัยแม่ผ่านการประเมิน แต่ส่วนงานที่จัดการศึกษานอกเขตที่ตั้งไม่ผ่านการประเมิน อะไรจะเกิดขึ้นตามมา จึงเป็นปัญหาที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

บทสรุป

ประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผลการทำงานและตรวจสอบระบบของการบริหารงานจัดการของแต่ละสถาบันการศึกษา เริ่มตั้งแต่รับนิสิตเข้าศึกษาจนจบหลักสูตร เท่านั้น ยังไม่พอต้องตามไปดูอีกว่าจบไปแล้วมีงานทำหรือไม่ ได้เงินเดือนเท่าไร ประกอบอาชีพอะไร รับจ้าง ราชการ เอกชน หรือประกอบอาชีพอิสระ อย่างเป็นระบบและเป็นกระบวนการ ภายในก็ดูระบบการบริหารจัดการภายในองค์กร เช่น การบริหารจัดการงบประมาณ ประสิทธิภาพการบริหารงาน การบริหารและจัดการหลักสูตร การเรียนการสอน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย กล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบทั้งระบบ ซึ่งแตกต่างไปจากการตรวจด้านการเงิน จะดูเพียงส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้นว่าใช้จ่ายตรงตามหลักฐาน ตามข้อบังคับ ได้มาใช้ไปและเหลือใช้ต้องตรงและสัมพันธ์กันเป็นอันใช้ได้ เพราะมีตัวเลขกำกับอยู่ ด้านประกันคุณภาพเป็นการดูหมดทั้งระบบ ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งหมด คุณภาพนิสิต หลักสูตร งบประมาณดำเนินการ คณาจารย์ การบริหารจัดการต้องสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษามาเป็นเวลา ๑๐ ปี (มากกว่า สมศ. ๑ ปี) และผ่านการประเมินจาก สมศ. ๒ ครั้ง และ สกอ.

๑ ครั้ง นับว่าเป็นเวลาพอสมควร การผ่านการประเมินที่ผ่านมา มิใช่เป็นเครื่องแสดงว่าระบบการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยทุกอย่างจะดี สมบูรณ์แล้วไม่ เป็นเพียงเครื่องเตือนใจได้ในระดับหนึ่งว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา เราทำได้ตามศักยภาพของกำลังคนและข้อมูลที่มีอยู่ ผนวกกับการอุทิศและทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ และแรงสามัคคีของชาวมหาจุฬาฯทุกท่าน จึงช่วยผลักดันให้งานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัยและมีสวัสดิภาพพร้อมกัน ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของพวกเราชาว มหาจุฬาฯ ทุกคน หนทางข้างหน้ายังอีกยาวไกลใช้สิ้นสุดเพียงเท่านี้ เราจำเป็นต้องช่วยกันในลักษณะเช่นนี้ต่อไปอีกนาน นาวาลำนี้แม่น้ำจะถึงที่หมายตามที่ประสงค์ได้อย่างปลอดภัยแล้วก็หาใช้จะจอดอยู่กับท่าตลอดไปไม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องอาศัยและปรับปรุงในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา เพราะน้ำในแม่น้ำไม่เคยคงที่ตลอดเวลา บ้างก็มาก บ้างก็น้อย บ้างก็เชี่ยวกราก ผู้คนนาวาจะต้องหมั่นศึกษา ดูแล และเอาใจใส่อยู่เสมอ พร้อมกำชับลูกเรือทุกคนตลอดเวลาว่าอย่าประมาท ต้องตื่นตัวเสมอ ต้องรู้ศักยภาพตนเอง และพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างพร้อมเพรียงกันทุกเวลา เหมือนกับผลของการประเมินคุณภาพการศึกษาที่คอยย้ำเตือนพวกเราเสมอว่า ต้องเป็นไปเพื่อให้อ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เห็นตนชัด กำจัดความเห็นต่าง มุ่งสร้างสามัคคี ชีวิต(การทำงาน)มั่นคง ดำรงตนได้อย่างสบาย

ว่าง